

ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автором досліджено події створення Української Центральної Ради, 3 березня-8 квітня 1917р.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, М. Грушевський, В. Антонович, революція, Товариство Українських Поступовців.

Abstract

The study authors events of the Ukrainian Central Rada, 3 March to 8 April 1917.

Keywords: The Ukrainian Central Rada, M. Hrushevsky, V. Antonovich, the revolution, the Society of Ukrainian Progressives..

Заснування Центральної Ради фактично стало початком української революції ХХ ст. Але жоден з очільників національного руху – учасників тієї події – не залишив мемуарних свідчень про обставини створення Центральної Ради. Лише спогади менш відомих сучасників та поодинокі документи дозволяють пролити світло на історію заснування УЦР.

Перша Світова війна стала непосильною для Російської імперії. Воєнні дії призвели до економічної, соціальної й політичної кризи монархії.

На початку березня 1917 р. петроградські робітники на знак протесту проти нестачі продуктів влаштували мітинги й демонстрації, які вже наступного дня переросли в сутички з поліцією. Невдовзі було створено Тимчасовий уряд, ключові посади в складі якого обійняли відомі своєю критикою царату політичні діячі. Зіштовхнувшись з опозицією громадськості, цар Микола II був змушений зректися престолу.

«У тодішньому ж Києві, на півмільйона мешканців, нараховувалось заледве пара десятків свідомих родин, які вживали в дома українську мову». «Ми, - пригадував собі майбутній активний діяч УЦР, - молодь, знали майже всіх особисто, в обличчя, або з репутації й дивилися на всіх цих Лисенок, Чикаленків, Щербаківських, Біляшівських і т.д. з пошаною і деяким острахом, як дивляться на музейні речі... Навчання припинилось, в університетах всі аудиторії перетворились на зали для мітингів»

3 березня в клубі «Родина», що з перших днів став штабом національних сил відбулися багатолюдні збори. В їх роботі, окрім членів ради Товариства українських поступовців, взяли участь представники соціалістичних організацій, військовослужбовці, студенти, робітники та духовенство. Про те, що відбулося на тих зборах та про прийняті на них рішення можемо робити свої висновки тільки зі спогадів учасників тих подій та публікацій. 4 березня провідна київська газета «Киевская мысль», проінформувала своїх читачів: «Учора ввечері відбулося багатолюдне зібрання представників українських місцевих та деяких провінційних організаційних груп. Всього були присутніми понад 100 осіб, у тому числі представники усіх українських організацій всіх місцевих вищих учбових закладів та груп. Після прочитання телеграм та особистих повідомлень представників, - ішлося в повідомленні,- зібрання одногосно вітало створення нового уряду і ухвалило надати йому усіляке сприяння, а також сприяння його розвитку. Було обрано представників у кількості 10 осіб для участі в міському та інших комітетах, які потребуватимуть представництва українських організацій». Невідомий репортер популярної газети в той час, писав: «Збори дуже гаряче сприйняли пропозицію «Центральної Ради» про делегування депутації до Петрограда для оголошення новому уряду про невідкладні потреби українського народу». «Також було ухвалено пропозицію,- про вживання заходів щодо негайного відновлення української преси. У зв'язку з останньою пропозицією проектується видання щоденної газети «Рада». «На завершення,- повідомляла «Киевская мысль»,- було ухвалено випустити від імені об'єднаних українських організацій до широких мас міського та сільського населення, відозви про необхідність підтримки повного порядку та спокою, і сприяння можливого послабленню продовольчого питання».

Якщо вірити мемуаристам, ввечері 4 березня, тобто після виходу цитованого числа популярної газети, в помешканні клубу «Родина» відбулися інші збори - з 14 присутніх тоді в Києві членів найбільш поважної, та авторитетної української політичної потуги - Товариства Українських Поступовців(ТУП).

Якщо вірити іншим джерелам, то засновниками УЦР стали Д. Дорошенко, П. Понятенко, М. Синицький, І. Стешенко, С. Єфремов «та інші», які «за пару тижнів після вибуху революції заснували Центральну Раду, куди увійшов як представник молоді... Цей початок Центральної Ради мав, з огляду на її склад чисто патріархальний характер, але з поверненням до Києва М.С. Грушевського, все змінилось і почалась жвава політична акція.

Коли прийшлося, по декількох днях завзятої боротьби дати згоду на організацію центру по схемі Антоновича, - пояснював згодом сам Михайло Сергійович,- переведено вибір мене на голову цієї нової організації, в котрій без дискусій, якимось само собою прийшла назва «Центральної Ради» - на протиставлення всяким місцевим і професійним радам, що утворювалися дедалі все в більшому числі». Михайла Грушевського одноголосно обрали головою вже Української Центральної Ради, 14 березня . При цьому, за сумнозвільною традицією українських політиків і патріотів, «відомий і шанований український меценат, один із членів організаторів» УЦР Євгеній Чикаленко, «образившись, що його оминули в цих виборах, віддавши перевагу професорові М. Грушевському, ніколи більше не прийшов на засідання Центральної Ради». Власне саме після цих виборів і відбулася «докорінна реорганізація» Ради - її склад «поповнився представниками різних установ, організацій, товариств, громад, і окремими відомими політичними та громадсько-суспільними діячами». А штаб-квартирою УЦР, став Педагогічний музей.

Про перші кроки новоствореного громадсько-політичного об'єднання нам відомо дуже мало. Сучасні дослідники вважають, що спочатку Рада була органом, який формально координував діяльність уже наявних тоді українських громадських в політичних організацій,- зокрема, наукового, техніко-агрономічного, педагогічного товариств, національної студентської спілки та ін. Складалася вона тоді з декількох десятків осіб, більшість з них не обиралась, а призначалась - часто «без належного обґрунтування, а нерідко - і зовсім безпідставно». Так, наприклад, С. Єфремова було кооптовано до її лав майже одноголосно, натомість кандидатури В.Винниченка, Л.Чикаленка, або В.Леонтовича так само майже одноголосно провалювались. Об'єктивно в цей період Рада виконувала функції погоджувально-контрактного органу між українськими організаціями та організаційної комісії по скликанню Національного Конгресу та представницького органу української демократії. Власне, саме в такому вигляді - як орган координуючий - бачили Раду учасники її зборів 9 березня. Хоча М. Грушевський згодом стверджував, що створена в Києві з представників усіх «організованих українських верств», доповнена потім делегатами-некіянами, ця тимчасова організація являється признаним усім свідомим українством центральним українським урядом, слід підкреслити: це не відповідало дійсності. Власне, це визнавав і сам голова УЦР. Згадуючи свій перший візит до Педагогічного музею, де розмістилася Рада, він зауважив: «Це була громада цілком випадкового складу, не місцевого, територіального характеру».

ЦР постала з дуже різнопланових і навіть різновекторних сил, які, за великим рахунком, не були готові до такого прискорення темпу суспільних змін. Образно кажучи, ці сили виникли і оформились як антитеза вічній і неподільній Російській імперії, натомість нова якість метрополії застала їх зненацька. Цілком поважні і освічені люди не пройшли етап домовленостей і вироблення певного бачення спільного майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Яневський Д. Політичні системи України 1917-1920 років: спроби створення і причини поразки / Д. Яневський. — К. :УХ і ЛІТЕРА, 2003. — 767с.
2. І.М. Микулинський. Під проводом УЦР / І.М. Микулинський. — Чернівці: Прут, 2013. — 704с.
3. Логінов.О.В., Семенко Л.І. Вінниця у 1917 р. Революція у провінційному місті / О.В Логінов, Л.І. Семенко. —Вінниця, 2005. —272с.
4. Дорошенко Дмитро Іванович. Історія України, 1917-1923. В 2-х т.: Документально-наукове видання / Упоряд.: К.Ю. Галушко. – К.: Темпора, 2002. – 320с.

Сокольвак Ксенія, студентка групи ТЗД-16(б) Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: sokolwak.ksusha@yandex.ru

Sokolvak Ksenia, student group TZD-16 (b) of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: sokolwak.ksusha@yandex.ru